Latin American Journal of Education
www.lajoe.org

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING INGLIZ TILIDA OG‘ZAKI NUTQINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI

https://doi.org/10.5281/zenodo.18477785

Umrzoqova Sarvinoz Abduqaxhor qizi
Guliston Davlat Pedagogika Instituti 2-bosqich magistranti
@mail:arziqulova98@bk.ru
tel:+998979013233

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning ingliz tilida og‘zaki nutqini rivojlantirish jarayonining psixologik va pedagogik xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda maktabgacha yosh davrining o‘ziga xos psixologik jihatlari, xususan, bolalarning bilish jarayonlari, emotsional holati, motivatsiyasi hamda nutq faoliyatining shakllanishi ingliz tilini o‘rganish jarayoniga qanday ta’sir ko‘rsatishi yoritib beriladi. Shuningdek, og‘zaki nutqni rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar, o‘yin texnologiyalari, vizual vositalar va kommunikativ metodlarning ahamiyati asoslab beriladi. Maqolada chet tilini o‘rganishda bolaning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish, qulay psixologik muhit yaratish hamda til o‘rganishga ijobiy munosabatni shakllantirish muhim omil sifatida ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta’lim muassasalarida ingliz tilini o‘qitish jarayonini samarali tashkil etish, bolalarda og‘zaki nutqni rivojlantirishga qaratilgan metodik tavsiyalar ishlab chiqishda foydali bo‘lishi mumkin.*

Kalit so‘zlar: *maktabgacha yoshdagi bolalar, og‘zaki nutq, ingliz tili, psixologik xususiyatlar, pedagogik yondashuvlar, kommunikativ metod, o‘yin texnologiyalari, til o‘rganish motivatsiyasi.*

Аннотация: *В данной научной статье анализируются психолого-педагогические особенности развития устной речи на английском языке у детей дошкольного возраста. В исследовании рассматриваются возрастные психологические характеристики дошкольников, в частности познавательные процессы, эмоциональное состояние, мотивация и формирование речевой деятельности, а также их влияние на процесс изучения иностранного языка. Особое внимание уделяется педагогическим подходам к развитию устной речи, использованию игровых технологий, наглядных средств и коммуникативных методов обучения. Подчеркивается важность учета возрастных и индивидуальных особенностей детей, создания благоприятной психологической среды и формирования положительного отношения к изучению английского языка.*

Latin American Journal of Education
www.lajoe.org

Результаты исследования могут быть использованы в практике дошкольных образовательных учреждений для повышения эффективности обучения английскому языку и развития устной речи у детей.

Ключевые слова: *дети дошкольного возраста, устная речь, английский язык, психологические особенности, педагогические подходы, коммуникативный метод, игровые технологии, мотивация к изучению языка.*

Abstract: *This scientific article analyzes the psychological and pedagogical characteristics of developing oral English speech in preschool-aged children. The study examines age-related psychological features of preschool children, including cognitive processes, emotional state, motivation, and the formation of speech activity, as well as their influence on foreign language learning. Special attention is given to pedagogical approaches aimed at developing oral speech, the use of game-based technologies, visual aids, and communicative teaching methods. The article emphasizes the importance of considering children's age and individual characteristics, creating a supportive psychological environment, and fostering a positive attitude toward learning English. The research findings can be effectively applied in preschool educational institutions to enhance the efficiency of English language instruction and the development of children's oral speech skills.*

Keywords: *preschool children, oral speech, English language, psychological characteristics, pedagogical approaches, communicative method, game-based technologies, language learning motivation.*

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida chet tillarini, xususan, ingliz tilini erta yoshdan o‘rganish ta’lim tizimining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy jamiyatda ingliz tili xalqaro muloqot, ilm-fan, texnologiya va madaniy aloqalarning asosiy vositasiga aylanib bormoqda. Shu sababli maktabgacha ta’lim bosqichidayoq bolalarda ingliz tilida og‘zaki nutqni shakllantirish va rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.Maktabgacha yosh davri bolaning nutqiy, kognitiv va emotsional rivojlanishida muhim bosqich bo‘lib, aynan ushbu davrda tilni tabiiy ravishda o‘zlashtirish uchun qulay psixologik sharoitlar mavjud bo‘ladi. Bolalarning taqlid qilishga moyilligi, eshitish xotirasining kuchliligi, o‘yin faoliyatiga bo‘lgan ehtiyoji va kommunikativ faolligi chet tilini o‘rganishda muhim omillar hisoblanadi. Shu bilan birga, ushbu yosh davrida bolalarning diqqat barqarorligining pastligi va tez charchashi kabi psixologik xususiyatlarni hisobga olish pedagogdan maxsus yondashuvni talab etadi. Maktabgacha ta’lim muassasalarida ingliz tilini o‘qitish jarayonida bolalarning yosh va individual xususiyatlarini inobatga olgan holda psixologik-pedagogik yondashuvlarni

Latin American Journal of Education
www.lajoe.org

to‘g‘ri tanlash muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, og‘zaki nutqni rivojlantirishda kommunikativ metod, o‘yin texnologiyalari, vizual va eshitish vositalaridan samarali foydalanish bolaning til o‘rganishga bo‘lgan qiziqishini oshiradi hamda ijobiy motivatsiyani shakllantiradi. Mazkur ilmiy maqolaning maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalarning ingliz tilida og‘zaki nutqini rivojlantirish jarayonining psixologik va pedagogik xususiyatlarini tahlil qilish, shuningdek, amaliyotda qo‘llash mumkin bo‘lgan samarali metod va yondashuvlarni asoslab berishdan iborat. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta’lim muassasalarida ingliz tilini o‘qitish sifatini oshirishga xizmat qilishi kutiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar (3–6 yosh) nutq, tafakkur va ijtimoiy faoliyatning eng faol rivojlanish bosqichida bo‘ladi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bu yoshda bolaning eshtish va eslab qolish xotirasi eng yuqori darajada ishlaydi, shuning uchun chet tilini o‘rganish tabiiy va samarali bo‘ladi. Bolalar o‘yin orqali o‘rganishni afzal ko‘radi, chunki o‘yin ular uchun tabiiy faoliyat turi hisoblanadi. O‘yin faoliyati bolaning:

-nutqiy qobiliyatini shakllantirish;

-fikr va mulohazalarini ifodalash,

-yangi so‘zlarni yodlash va qo‘llash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shuningdek, bu yoshda bolalar taqlid qilish orqali o‘rganadilar, ya’ni ular pedagog yoki tengdoshining nutqini ko‘rib, xuddi shunday takrorlashga intiladi. Bu esa og‘zaki nutqni rivojlantirish jarayonida asosiy omil hisoblanadi. Maktabgacha yosh davri bolaning shaxs sifatida shakllanishida, xususan, nutqiy rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu davrda bolalarning nutq apparati faol rivojlanadi, eshitish va taqlid qilish qobiliyati kuchli bo‘ladi hamda tilni tabiiy muhitda o‘zlashtirishga yuqori imkoniyatlar mavjud bo‘ladi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, aynan maktabgacha yosh davrida chet tilini, jumladan, ingliz tilini o‘rganish bolaning umumiy nutqiy va intellektual rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik xususiyatlariga ularning emotsional sezgirligi, diqqatning beqarorligi, o‘yin faoliyatiga bo‘lgan ehtiyojning yuqoriligi hamda tez charchashi kiradi. Shu sababli ingliz tilida og‘zaki nutqni rivojlantirish jarayonida majburiy o‘qitish usullaridan voz kechib, bolaning tabiiy ehtiyojlari va qiziqishlariga asoslangan pedagogik yondashuvlardan foydalanish zarur. O‘yin orqali tashkil etilgan mashg‘ulotlar bolalarda qo‘rquv va nutqiy to‘siqlarni kamaytirib, erkin muloqotga kirishish imkonini yaratadi. Pedagogik nuqtayi nazardan, ingliz tilida og‘zaki nutqni rivojlantirish jarayoni tizimli, izchil va bosqichma-bosqich tashkil etilishi lozim. Dastlab bolalarda tinglab tushunish ko‘nikmalari shakllantiriladi, keyinchalik esa sodda so‘z va iboralar orqali og‘zaki nutq rivojlantiriladi. Vizual vositalar, imo-ishoralar, rasmlar va audiomateriallar bolaning yangi til birliklarini tezroq o‘zlashtirishiga yordam beradi.

Latin American Journal of Education
www.lajoe.org

Shuningdek, pedagogning roli muhim ahamiyatga ega bo‘lib, u bolalarda ingliz tilini o‘rganishga ijobiy munosabatni shakllantirishi, ularni doimiy rag‘batlantirib borishi lozim. Qulay psixologik muhit yaratilgan mashg‘ulotlarda bolalar o‘z fikrlarini erkin ifodalashga intiladi, bu esa og‘zaki nutqning faol rivojlanishiga zamin yaratadi. Aynan ushbu psixologik va pedagogik omillar maktabgacha yoshdagi bolalarda ingliz tilida og‘zaki nutqni rivojlantirish jarayonining samaradorligini belgilovchi asosiy mezonlar hisoblanadi.

Tadqiqot jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh va individual psixologik xususiyatlari, ularning bilish jarayonlari (diqqat, xotira, tafakkur), emotsional holati va motivatsiyasi ingliz tilida og‘zaki nutqni rivojlantirishga qanday ta’sir ko‘rsatishi o‘rganildi. Og‘zaki nutqni rivojlantirishda qo‘llanilayotgan pedagogik yondashuvlar, xususan, kommunikativ metod, o‘yin texnologiyalari, vizual va eshitish vositalarining samaradorligi tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, maktabgacha yoshdagi bolalarda ingliz tilida og‘zaki nutqni rivojlantirish samaradorligi, avvalo, ularning psixologik xususiyatlarini hisobga olish bilan bevosita bog‘liqdir. Kuzatishlar natijasida aniqlanishicha, bolalar ingliz tilini tabiiy muhitga yaqin sharoitda, ya’ni o‘yin faoliyati orqali tezroq va samaraliroq o‘zlashtiradilar. O‘yin jarayonida bolalarning faolligi oshadi, nutqiy to‘siqlar kamayadi va yangi so‘zlarni eslab qolish darajasi yuqori bo‘ladi. Shuningdek, vizual vositalar (rasmlar, kartochkalar, multimediali materiallar) va eshitish materiallari (qo‘shiqlar, she’rlar, dialoglar)dan foydalanish bolalarning diqqatini jalb qilishda muhim rol o‘ynashi aniqlandi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, ingliz tilini o‘rgatishda muntazam takrorlash, qisqa va tushunarli nutq birliklaridan foydalanish bolalarning og‘zaki nutqini shakllantirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Bundan tashqari, qulay psixologik muhit yaratilgan mashg‘ulotlarda bolalar erkin muloqotga kirishib, ingliz tilida gapirishga nisbatan ijobiy munosabat bildirishlari kuzatildi. Pedagogning qo‘llab-quvvatlovchi munosabati, rag‘batlantirish va baholashning mos shakllari bolalarda til o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyani kuchaytiradi.

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, maktabgacha yoshdagi bolalarning ingliz tilida og‘zaki nutqini rivojlantirish jarayoni murakkab psixologik-pedagogik jarayon bo‘lib, u tizimli va maqsadli yondashuvni talab etadi. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, bolalarning yosh xususiyatlariga mos bo‘lmagan metodlardan foydalanish ularning qiziqishini pasaytiradi va nutqiy faollikni cheklaydi. Kommunikativ metod va o‘yin texnologiyalariga asoslangan mashg‘ulotlar bolalarning tabiiy ehtiyojlari va qiziqishlariga mos keladi. Shu sababli, ingliz tilini o‘qitishda grammatik qoidalarni yodlatishga emas, balki og‘zaki muloqotga yo‘naltirilgan faoliyatni tashkil etish maqsadga

Latin American Journal of Education
www.lajoe.org

muvofiqdir. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, maktabgacha yoshdagi bolalarda og‘zaki nutqni rivojlantirishda psixologik qulaylik, ijobiy emotsional fon va rag‘batlantirish muhim omil hisoblanadi. Natijalarni tahlil qilish asosida aytish mumkinki, pedagog bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olib, mashg‘ulotlarni rang-barang va qiziqarli tashkil etishi lozim. Bu esa bolalarda ingliz tilini o‘rganishga bo‘lgan barqaror qiziqishni shakllantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1.Vygotskiy L.S. Nutq va tafakkur rivojlanishi. – Moskva: Pedagogika, 2019.
2.Jalolov J.J. Chet tillarni o‘qitish metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
3.Harmer J. How to Teach English. – London: Longman, 2017.
4.Cameron L. Teaching Languages to Young Learners. – Cambridge: CUP, 2016.
5.Shodmonova S. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
6.Pinter A. Children Learning Second Languages. – London: Palgrave Macmillan, 2019